

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์รายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในหลักสูตรครุศึกษาของสถาบันราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตรครุศึกษาของสถาบันราชภัฏ โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เอกสารแนวการสอน ในรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่เปิดสอนในหลักสูตรครุศึกษา ของสถาบันราชภัฏ 36 แห่ง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์โดยได้รับเอกสารแนวการสอน ในรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมกลับมาจากสถาบันราชภัฏ จำนวน 22 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 61.11 เป็นจำนวน 16 รายวิชา จาก 21 รายวิชาที่ปรากฏในหลักสูตร นำเอกสารแนวการสอนที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ตามแบบวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร (Documentary Analysis) ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. ในปัจจุบันยังไม่มีสถาบันราชภัฏแห่งใดมีหลักสูตรใด ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา มีเพียงรายวิชาที่สอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากหนังสือหลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาการศึกษาระดับปรับปรุง 2536 และจากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่ามีจำนวน 21 รายวิชา โดยวิชาที่จัดอยู่ในหมวดวิชาพื้นฐาน มี 3 วิชา ได้แก่

1. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
2. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
3. วิทยาศาสตร์กับสังคม

เป็นรายวิชาที่สถาบันราชภัฏทุกแห่งต้องเปิดสอน และนักศึกษาทุกคนต้องเรียน ส่วนรายวิชาอื่น ๆ อีก 18 รายวิชา จัดอยู่ในหมวดวิชาเฉพาะด้านและหมวดวิชาเลือก ได้แก่

1. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นิเวศวิทยา

3. สุขภาพสิ่งแวดล้อม
4. การสุขภาพสิ่งแวดล้อม
5. เคมีสภาวะแวดล้อม
6. ปฏิบัติการเคมีสภาวะแวดล้อม
7. เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม
8. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
9. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
10. เคมีอุตสาหกรรมสิ่งแวดล้อม
11. สารนิเทศเพื่อสิ่งแวดล้อม
12. นันทนาการทางการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
13. มลภาวะสิ่งแวดล้อม
14. การศึกษานอกระบบกับสิ่งแวดล้อม
15. การวิเคราะห์และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
16. พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
17. นิเวศวิทยาประยุกต์
18. การจัดการสิ่งแวดล้อม

เป็นวิชาที่สถาบันราชภัฏเปิดสอนเป็นบางวิชา ขึ้นอยู่กับศักยภาพของสถาบันราชภัฏ
 นั้นๆ ส่วนในด้านเอกสารแนวการสอนของแต่ละวิชานั้นขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะจัดทำหรือไม่
 สถาบันราชภัฏบางแห่งจึงไม่มีการจัดทำเอกสารแนวการสอน หรือจัดทำเป็นบางวิชา สถาบันราช
 ภัฏ บางแห่งมีอาจารย์พิเศษจากภายนอกสถาบันมาสอนในรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จึงมิได้รับ
 ผิดชอบในการจัดทำเอกสารแนวการสอนในวิชานั้น

2. จากเอกสารแนวการสอนจำนวน 16 รายวิชา เมื่อนำมาวิเคราะห์ 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้

2.1 ลักษณะวิชาของรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรครุศึกษา ของสถาบันราชภัฏ

รายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่เปิดสอนในสถาบันราชภัฏ ที่รวบรวมเอกสารแนวการสอน ได้จำนวน 16 รายวิชานั้น ส่วนใหญ่มีลักษณะวิชาเป็นสิ่งแวดล้อมศึกษา จำนวน 11 รายวิชา ได้แก่

1. วิชามนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
2. วิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
3. วิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. วิชานิเวศวิทยา
5. วิชาสุขภาพสิ่งแวดล้อม
6. วิชาการสุขภาพสิ่งแวดล้อม
7. วิชาเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม
8. วิชามลภาวะสิ่งแวดล้อม
9. วิชาพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
10. วิชานิเวศวิทยาประยุกต์
11. วิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม

มีลักษณะวิชาเป็น วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม จำนวน 5 รายวิชา ได้แก่

1. วิชาวิทยาศาสตร์กับสังคม
2. วิชาเคมีสถานะแวดล้อม
3. วิชาปฏิบัติการเคมีสถานะแวดล้อม
4. วิชาการอนุรักษ์ดินและน้ำ
5. วิชาการวิเคราะห์และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ และเนื้อหาวิชาที่สอน สำหรับคณะที่รับผิดชอบสอนรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่คือ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รองลงมา ได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ยกเว้นวิชามลภาวะสิ่งแวดล้อม ที่คณะรับผิดชอบสอนมีทั้งคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2.2 วัตถุประสงค์ของรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในหลักสูตรครุศึกษาของสถาบันราชภัฏ

รายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เปิดสอน ในหลักสูตรครุศึกษาของสถาบันราชภัฏมีหลากหลายวิชา เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของรายวิชาที่ระบุในเอกสารแนวการสอน ของแต่ละรายวิชา พบว่า โดยภาพรวม วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนวิชาสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านความตระหนัก ด้านทักษะ และด้านมีส่วนร่วม แต่เน้นในด้านความรู้มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านทักษะ ด้านความตระหนัก และด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

8. เนื้อหาของรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรครุศึกษาของสถาบันราชภัฏ

เนื้อหาของสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ผ่านการตรวจสอบ จากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วพบว่าครอบคลุมเนื้อหา 13 เรื่อง ได้แก่

1. นิเวศวิทยา
2. การเปลี่ยนแปลงการเพิ่มประชากร
3. มนุษย์นิเวศวิทยา
4. สังคมมนุษย์และเศรษฐกิจ
5. สังคมมนุษย์และวัฒนธรรม
6. การจัดการทรัพยากร
7. การพัฒนา และสิ่งแวดล้อม
8. มลพิษและการควบคุมมลพิษ
9. วิธีการประเมินผลกระทบของสิ่งแวดล้อม
10. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
11. การวางผังเมืองและประเทศ
12. สุขภาพและสิ่งแวดล้อม
13. กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

เมื่อนำเนื้อหาของรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของสถาบันราชภัฏ ที่ระบุในเอกสารแนว การสอน จำนวน 16 รายวิชา มาวิเคราะห์ตามเนื้อหาข้างต้น พบว่า วิชาที่ได้รับการสอนมากที่สุด ได้แก่ เรื่องมลพิษและการควบคุมมลพิษ รองลงมาได้แก่ การจัดการทรัพยากร และกฎหมายและ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ และเนื้อหาวิชาที่ได้รับ การสอนน้อย 3 เนื้อหาสุดท้าย ได้แก่ การวางผังเมืองและประเทศ สังคมมนุษย์และวัฒนธรรม และสังคมมนุษย์และเศรษฐกิจ

4. กิจกรรมการเรียนการสอน รายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในหลักสูตรครุศึกษาของสถาบันราชภัฏ

กิจกรรมการเรียนการสอนของวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา ประกอบไปด้วยวิธีต่าง ๆ 12 วิธี เมื่อนำกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมาวิเคราะห์ พบว่า กิจกรรมการ เรียนการสอน ของรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของสถาบันราชภัฏ ส่วนใหญ่ยังสอนโดยวิธีการ บรรยายประกอบแผ่นใส รองลงมา ใช้ภาพยนตร์หรือเทปโทรทัศน์ และการอภิปรายโต้แย้ง ตาม ลำดับ ส่วนกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้บ้าง 3 วิธีสุดท้าย ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ การใช้ สถานการณ์จำลองและเกมส์ และการเชิญวิทยากร

5. การวัดและประเมินผลในรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในหลักสูตรครุศึกษาของสถาบันราชภัฏ

การวัดผลของรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ของสถาบันราชภัฏ ส่วนใหญ่ยังวัดผลโดยการ ใช้แบบทดสอบเป็นหลัก รองลงมาได้แก่ การศึกษาค้นคว้าทำรายงานและนำเสนอ และ การร่วม กิจกรรมในชั้นเรียน ตามลำดับ ส่วนวิธีที่นำมาใช้ในการวัดผลน้อย 3 วิธีสุดท้าย ได้แก่ การทำกิจ กรรมพิเศษ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ และการอภิปราย ตามลำดับ

การประเมินผลสถาบันราชภัฏทุกแห่งมีหลักเกณฑ์เหมือนกัน คือ ตัดเกรดตามคะแนน
ดังนี้

เกรด ก (A) คะแนนระหว่าง 80-100 %

เกรด ข (B) คะแนนระหว่าง 70-79 %

เกรด ค (C) คะแนนระหว่าง 55-69 %

เกรด ง (D) คะแนนระหว่าง 45-54 %

เกรด จ (F) คะแนนระหว่าง 0-45 %

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์รายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในหลักสูตรครุศึกษาของสถาบันราชภัฏ
ข้อค้นพบและประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายมีดังนี้

1. จากสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงในปัจจุบันนี้ มาตรการสำคัญซึ่งที่จะใช้ป้องกัน
แก้ไข และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ก็คือ การจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา สถาบันราชภัฏจึง
นับได้ว่าเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีหน้าที่ผลิตบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ท้องถิ่น เพื่อไปเผยแพร่
ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กนักเรียนและประชาชนในชุมชน แต่ในปัจจุบันยังไม่มีสถาบัน
ราชภัฏแห่งใดเปิดสอนหลักสูตรใด ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา แต่เปิดสอนเป็นรายวิชาที่เกี่ยวกับ
สิ่งแวดล้อมเท่านั้น ซึ่งจากผลการประชุมสัมมนา เรื่อง "แนวทางในการจัดทำแผนหลักและแผน
ปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมศึกษา" เมื่อวันที่ 21-22 พฤศจิกายน 2537 ได้วางนโยบายได้ว่า ต้องมีการ
พัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อม ทั้งระดับรายวิชา วิชาโท และโปรแกรมวิชาเอก ขึ้นในวิทยาลัยครู เพื่อ
ผลิตบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมออกไปเผยแพร่ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่บุคคล
กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

ซึ่งสอดคล้องกับแผนหลักและแผนปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมศึกษา (ระดับประเทศ) พ.ศ.
2540-2544 ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
ในด้านนโยบายการศึกษาและฝึกอบรมบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีมาตรการส่งเสริมให้
สถาบันการศึกษาจัดทำหลักสูตรผลิตนักเรียนระดับบัณฑิตหรือสูงกว่า เพื่อผลิตบุคลากรที่มี
ความชำนาญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา จาก
กระทรวงศึกษาธิการ เสนอความคิดเห็นว่าควรมีการพัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมสิ่งแวดล้อม
ศึกษา ขึ้นสถาบันราชภัฏเพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้กับโรงเรียนทั่วไปในระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อนำไปสู่การให้ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อมให้กับ
นักเรียนในทุกระดับชั้น แต่จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของสถาบัน
ราชภัฏ 2 ท่าน มีความคิดเห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นที่จะพัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมสิ่งแวดล้อม
ศึกษาขึ้นในสถาบันราชภัฏ เนื่องจากเมื่อนักศึกษาจบไปยังไม่มีตำแหน่ง ครูสิ่งแวดล้อมรองรับ

เพราะทางโรงเรียนเห็นว่าครูทุกวิชาสามารถสอนในเรื่องสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนได้ แต่ครูที่จบสิ่งแวดล้อมมาโดยตรงไม่สามารถสอนในวิชาอื่น ๆ ได้ นอกจากเรื่องสิ่งแวดล้อม

การที่ในปัจจุบันยังไม่สามารถดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาได้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเนื่องจากความไม่พร้อม ทั้งในด้านบุคลากรที่มีผู้ที่สำเร็จการศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อม จำนวนน้อยไม่เพียงพอที่จะสอนตามหลักสูตรได้ งบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรหรืออุปกรณ์การเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติยังมีไม่เพียงพอ อีกทั้งทางโรงเรียนหรือหน่วยงานยังไม่มีนโยบายที่แน่นอนมารองรับผู้ที่จบ สิ่งแวดล้อมศึกษาโดยตรงและปัญหาที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งของการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษานั้น วราพร ศรีสุพรรณ (2536) กล่าวว่า เกิดจากความเข้าใจและทัศนคติของนักการศึกษาต่อการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา ไม่ชัดเจนและไม่ตรงกัน ทำให้การประสานแนวคิดและความร่วมมือเป็นไปได้ยาก

2. จากเอกสารแนวการสอน 16 รายวิชา เมื่อนำมาวิเคราะห์ทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้

2.1 ลักษณะวิชาของรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรครุศึกษาของสถาบันราชภัฏส่วนใหญ่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยสอนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ มลภาวะ ทรัพยากร การอนุรักษ์ การคมนาคม เทคโนโลยี กับสิ่งแวดล้อม (วินัย วีระพัฒนานนท์และบานชื่น สีสันพ่อง, 2529 : 13) มากกว่าเป็นลักษณะวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อันจะส่งผลให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมหมดไป สอดคล้องกับวินัย วีระพัฒนานนท์ และบานชื่น สีสันพ่อง (2539:11) ที่ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมนั้นเนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจ ในความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อมและของชีวิต โดยที่มนุษย์เองก็เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม มาตรการที่สำคัญในการจะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและปลอดภัย ก็คือการนำความรู้ มาปรับปรุงการดำรงชีวิตของมนุษย์

2.2 ปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเน้นในด้านความรู้มากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ก็อาจมีความเหมาะสมในยุคสมัยหนึ่ง แต่ในอนาคตต้องให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ด้านความตระหนัก ด้านทักษะ และด้านการมีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะจากการประชุม UNESCO และ UNEP ได้ข้อสรุปว่า การจะแก้ไขและพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ได้ผลนั้น การเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาต้องเน้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าสิ่งแวดล้อม ให้เกิดทักษะและ

เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติเพื่อการแก้ไข ป้องกัน อนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนตลอดไป โดยการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นพื้นฐานความรู้ให้กับผู้เรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ วราพร ศรีสุพรรณ (2536) ที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อมไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อส่งเสริมให้บุคคลรู้คุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงอันตรายของปัญหาสิ่งแวดล้อม

2. เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีจิตสำนึกที่จะมีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อม

3. เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทางด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในบุคคล

ซึ่งถ้าปรับวัตถุประสงค์ให้ไปในแนวทางดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็จะส่งผลถึงกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องเป็นแบบให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น ใช้การเรียนรู้นอกสถานที่ การจัดโครงการต่าง ๆ การฝึกปฏิบัติและการทดลองสอดคล้องกับ ระวีวรรณ ชินะตระกูล (2540) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาให้บรรลุจุดหมายว่า วิธีการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา จะต้องเป็นวิธีที่ทำให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนโดยเต็มที่ เช่น การได้เข้าอภิปรายซักถามปัญหา ได้ตัดสินใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ได้มีส่วนสังเกตความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม ได้ วิเคราะห์ปัญหาอย่างกว้างขวาง เป็นต้น สอดคล้องกับ วราพร ศรีสุพรรณ (2536) ที่ว่า กระบวนการเรียนการสอน ต้องเน้นการสืบสวน สอบสวน (Investigation) การสังเกตและการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงที่มาและสาเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง

รูปแบบการวัดและประเมินผลก็ต้องให้ครอบคลุมถึงผลงานและการทำงาน เช่น เมื่อมีการเรียนรู้นอกสถานที่ การวัดผลก็ต้องมีการพิจารณาจากการทำรายงาน และสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่างๆ และการวัดและประเมินผลก็ต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อีกด้วย

2.3 เนื้อหาของรายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของสถาบันราชภัฏสวนใหญ่ครอบคลุมเนื้อหาของสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้ง 13 เรื่อง และในบางวิชามีเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนกันเช่น วิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอนเนื้อหาเรื่องการจัดการทรัพยากร และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซ้ำซ้อนกัน วิชาสุขภาพสิ่งแวดล้อมและวิชาการสุขภาพสิ่งแวดล้อม สอนเนื้อหาเรื่องมลพิษและการควบคุมมลพิษ และเรื่องสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซ้ำซ้อนกัน

สำหรับการจัดการเรียนการสอนนั้น สถาบันราชภัฏยังมิได้ดำเนินไปตามหลักการสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างเพียงพอยังมีการจัดวิชาแยกอยู่ตามสาขาต่างๆ มากมาย เช่น ภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ เป็นต้น ไม่มีการบูรณาการเนื้อหาความรู้สิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน จึงควรเพิ่มความเป็นสหสาขาวิชามากขึ้น และเพิ่มเนื้อหาในเรื่องของสังคมมนุษย์กับเศรษฐกิจและวัฒนธรรม การวางผังเมืองและประเทศ ให้มากขึ้น วราพร ศรีสุพรรณ (2536) กล่าวว่า การจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา ควรครอบคลุมมิติต่าง ๆ คือ

1. มิติทางวิทยาศาสตร์ ที่ทำให้นักกลมีทัศนะกว้างขวาง มองเห็นความสัมพันธ์ของตนเองกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในธรรมชาติ ทั้งองค์ประกอบในท้องถิ่น ในประเทศ ในโลก และในจักรวาล (Think Globally)

2. มิติทางศาสนา ที่ทำให้นักกลเห็นคุณค่าของชีวิตในอนาคต (Think for the future life)

3. มิติทางสังคม ที่ทำให้นักกลเห็นคุณค่าและอำนาจของตนเองที่จะแก้ไขปัญหามีอยู่และป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น มิตินี้จำเป็นต้องมีการประสานความคิดและการปฏิบัติร่วมกัน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นหรือชุมชน (Act locally)

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรเพิ่มในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์มากขึ้น การพัฒนาเนื้อหาควรให้ความสำคัญกับมิติของสุขภาพมากขึ้น เนื่องจากผลกระทบของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อสุขภาพนั้นมีทั้งในทางตรง เช่น เรื่องมลพิษต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพ และในทางอ้อม เช่น ภาวะสังคม เศรษฐกิจ และความเครียดที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในหลักสูตรการศึกษา ของสถาบันราชภัฏ โดยวิธีต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือ การตอบแบบสอบถาม เป็นต้น

2. ควรศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาของสถาบันราชภัฏ หรือมหาวิทยาลัย ที่มีต่อการเปิดหลักสูตรใด ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในสถาบันราชภัฏหรือมหาวิทยาลัย